

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Dispvatio CIII. De distinctione & inæqualitate peccatorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

ex vi voluntatis & intentionis prioris, ut voluntate nolente, seu contradicente, statim cesset actio; at si quis incidat in somnum vel amentiam, nihil ad actionem illam impediendam conducet, quod ante somnum vel amentiam priorem voluntatem retractaverit, sed eodem modo ex vi imaginationis sequetur, ac si non fuisset prior intentio retractata, quod signum est actiones istas non humano & rationali, sed brutorum modo peragi.

IV. Dices: qui habet solam voluntatem audiendi

Sacrum, opere non sequente, non potest dici audivisse Sacrum, vel praeceptum implevisse, ergo nec qui vult omittere dici potest auditionem Sacri omisisse. Respondetur si habeat intentionem efficacem audiendi Sacrum, ponet media ad hoc sufficientia. Quod si ubi media & conatum sufficientem posuerit, haec tamen per accidens careant effectu, potest, licet non Physicè, & consummate in genere entis, in genere moris tamen dici audivisse Sacrum, & praeceptum implevisse.

Qui habet voluntatem efficacem audiendi Sacrum, etiam opere non sequente, dici potest audivisse Sacrum.

DISPUTATIO CIII.

De distinctione & inaequalitate peccatorum.

EXPEDITIS iis, quae generatim ad peccati notionem spectabant, naturaque peccati commissionis & omissionis, atque utriusque inter se differentiâ discussâ, ad peccatorum in particulari considerationem descendemus. Duas verò hic S. Thomae quaestiones aptissime conjungi posse existimo, nempe septuagesimam secundam & octogesimam octavam; ambae siquidem sunt de distinctione peccatorum, prior de distinctione in ordine ad causas & objecta, posterior in ordine ad reatum poenae, ubi peculiariter agitur de distinctione peccati venialis à mortali.

SECTIO PRIMA.

An generales circumstantiae specialem in actus malitiam refundant.

I. Prima sententia affirmat circumstantias non refundere in actum malitiam, nisi sint volita.

PRIMA nonnullorum sententia est, nullam ex generalibus circumstantiis, de quibus numero quarto, specialem in actum aliquem malitiam refundere, nisi directè & expressè sit volita & intenta, ita ut per modum motivi actum ipsum ingrediatur. Dicunt itaque peccatum specialem rationem injuriæ aut ingratitude erga Deum non contrahere, nisi in actu signato sub his rationibus intendatur. Pro hac etiam sententiâ, citant multi S. Thomam 2. 2. q. 43. art. 3. & in 4. dist. 38. q. 2. art. 2. quaestiuicula 2. ubi loquens de peccato scandali ait, ut scandalum sit peculiare peccatum, ruinam proximi debere intendi.

II. S. Thomas non requirit formalem intentionem circumstantiarum ut refundant malitiam in actum.

Alia tamen est mens Sancti Doctoris, solum namque loquitur de intentione virtuali, seu interpretativâ, ita nimirum ut advertens quis ruinam proximi, seu fore ut ex actione aliqua illius nocumentum spirituale accipiat, actionem tamen illam facit, quæ apta est illum ad lapsum inducere. Unde in quarto, loco proxime citato ad tertium ait, scandalum accipere speciem ex fine, ad quem ordinabile est, non ergo requirit actualem ordinationem, nec ut in actione illâ expressè intendatur damnus illud proximi, quod inde sequitur, sed ad scandalum sufficere docet, quod videns quis proximum occasionem inde peccandi sumpturum, operationem tamen illam sine justâ causâ exercet.

Alii itaque ut Vasquez hic, Disp. 102. cap. 5. Azor, Salas cum quibusdam aliis, negant circumstantias generales refundere malitiam in actus. Suarez verò tomo 4. in 3. parte d. 13. sect. 3. & opusculo de justitiâ Dei affirmat circumstantiam saltem injuriæ contra Deum refundere specialem malitiam in actum peccaminosum: idem docet Becanus hic, tractatu 2. cap. 2. q. 2. & Lessius de perfectionibus divinis, lib. 13. num. 184. & deinceps, de circumstantiâ quadam contemptus divini amicitia. Idem universim tenet Lorca d. 15. Coninck de actibus d. 32. dub. 5. num. 42. & multi ex recentioribus.

III. Negant alii qui circumstantias generales omnino refundere malitiam in actum.

Dicendum circumstantias generales peccatorum, sic dictas quod omnibus peccatis sint, saltem per se loquendo, communes, quales sunt, quod sint contra præcepta & amicitiam divinam, contra gratitudinem Deo debitam, & alia similes, refundere specialem malitiam in omnem actum peccati, non solum quando specialiter intenduntur, sed etiam quoties cum illius circumstantiæ advertentiâ committuntur: ita plurimi ex Theologis. Quare à fortiori falsa est sententia Cajetani q. 76. art. 4. & ab omnibus rejecta, qui nec particulares circumstantias, etiam cognitatas, ut si quis occidat personam sacram vult refundere specialem malitiam in actum, nisi sint peculiariter intenta.

IV. Circumstantia generalis unde sic dicitur.

Refundunt specialem malitiam in actum peccati.

Ratio conclusionis est: sicut namque cognitio quod calix sit sacer, refundit specialem malitiam in actum, quia est irreverentia contra res sacras, ita furari cum advertentiâ quod sit contra præcepta divina, & Deo displiceat (præsertim cui ob id in nos collata beneficia ita obstricti sumus) specialem in peccatum illud refundere videtur gravitatem. Confirmatur: si enim quis mente

V. Oportet generalis circumstantias in actibus reperiri, peculiariter in actus malitiam refundere.

concipit

conciat ejusmodi peccatum cum sola ratione furti (quod etiam non est cur in re ipsa aliquando non contingat, casu quo quis invincibiliter ignoraret Deum) manifestum videtur peccatum illud futurum levius, sed non erit levius in ratione furti, ergo quod aliqua alia gravitas, seu malitia alterius speciei illi desit, sed hæc malitia provenit ex advertentiâ circumstantiarum supra positarum, ergo.

VI. Et specialiter contra rationem violare divinam amicitiam.

Nullum vitium magis execrantur homines; quam ingratitudinem.

VII. Generales circumstantia, nisi peculiariter intenduntur, non sunt necessario in confessione aperienda.

Quid in peculiari casu faciendum.

Et sanè, lumine naturæ notum videtur esse specialiter contra rationem violare amicitiam divinam, cum contra rationem sit violare humanam: nullum etiam vitium est, quod magis execrentur homines, quam vitium ingratitudinis. Quod verò hæc circumstantia in omnibus peccatis reperiantur, non arguit eas non refundere in peccata illa malitiam, sed illam refundere in omnia, & in hoc etiam extensivè excedere circumstantiam catholicæ sacri. Quare in sacris Litteris sæpè repetuntur non sine exaggeratione hæc circumstantia ingratitudinis, injuriæ, inobedienciæ, cum in nihil acrius in Scripturis per Prophetas Deus invehatur.

Hic tamen addo, has circumstantias, cum generales sint, non esse necessariò in confessione aperendas: si tamen ex iis aliqua esset directè intenta, ut si quis furari vellet ex odio Dei, seu quia Deo displicet furtum, deberet hoc peculiariter explicari, quod non est singulare in his circumstantiis, sed in omni peccato contra quamcumque virtutem; ut si quis fornicari vellet ex odio castitatis, idque in templo ex odio religionis, jam enim nova species oritur specialis contemptus contra illam virtutem, in cujus materia peccat. Nihilominus si quis esset planè certus, se non habuisse advertentiam ad contrahendum has species (quod tamen rarissimè contingit) teneretur hoc in confessione explicare, nisi conformare se velit contrariæ sententiæ.

SECTIO SECUNDA

Argumenta contententia generales circumstantias non refundere malitiam in actus.

I. Quid S. Thomas requirit, ut opus aliquod speciale contrahat rationem ingratitudinis aut inobedienciæ.

Duo malitia genera sunt in actibus consideranda.

OBICIENS primò Sanctum Thomam identidem dicentem, ut opus aliquod speciale rationem inobedienciæ aut ingratitudinis contrahat, necessarium esse, ut fiat quia prohibitum est, vel ut benefactori se ingratum ostendat, ergo generales hæc circumstantiæ, nisi peculiariter intenduntur, non refundunt specialem malitiam in actus. Sed de mente S. Thomæ satis constat secl. præcedente, numero primò: Dico itaque non ita intelligendum esse Sanctum Doctorem, quasi velit actum quem quis advertens prohibitionem, seu præceptum in contrarium, exercet, non contrahere deformitatem illam & malitiam, quæ constituit peccatum inobedienciæ, sed tantum vult hujuscemodi actum non contrahere specialissimam illam malitiam inobedienciæ, aut ingratitudinis, quæ in peccatis tantum ex malitiâ factis reperitur, nec nisi in perverissimo quoque contingit, dum scilicet quis in contemptum Dei præcipientis, aut prohibentis, opus aliquod facit aut omittit; hoc tamen ad omnem actum inobedienciæ non est necessarium.

R.P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. I.

Quod ut melius intelligatur; & tota hæc doctrina de generalibus circumstantiis plenius declaretur, ponamus Deum vel superiorem alicui præcipere, ut tali tempore studeat, aut in horto laboret; hic nihilominus accedente illo tempore, & attendens ad præceptum; studium & laborem illum omittit, quis hunc negabit peccare, idque peccato inobedienciæ, cum Dei aut superioris mandatum scienter violet: & idem est de præcepto negativo, si nimirum Deus prohibeat ne Petrus tali tempore studeat aut laboret, ergo idem est licet actus aliquis aliam simul habeat malitiam, si nimirum Deo furtum aut homicidium prohibente, nihilominus quis furetur, aut hominem occidat; quòd enim actus aliam malitiam habeat adjunctam non sequitur eum non habere hanc, cum per illum non minus scienter Dei præceptum violetur, quam in priore casu.

Objicies secundò: ergo qui plura accepit à Deo beneficia, debet hoc in confessione aperire, & alia hujusmodi, sicque infinitis patet scrupulis hæc opinio. Confirmatur primò, sequitur etenim quodvis peccatum sacerdotis fore novum peccatum ratione dignitatis personæ. Confirmatur secundò, jam siquidem non posset committi unum tantum peccatum, sed necessariò est multiplex.

Ad argumentum negatur sequela; solum enim est substantia aggravans intra eandem speciem: ejusmodi autem circumstantia, ut ostendi in materia de poenitentia, non sunt necessariò explicandæ, cum Concilium Tridentinum aliarum circumstantiarum explicationem in confessione non requirat, quam earum quæ mutant speciem: & idem docet S. Thomas in 4. d. 16. q. 3. art. 2. quæst. 5.

Ad primam Confirmationem dico solam personæ dignitatem præcisè (secluso scandalo & peccatis, quæ ex voto quis vitare tenetur) ad summum augere aliquas circumstantias ex prædictis, præsertim ingratitudinis. Secunda Confirmatio si tota concedatur nil sequitur incommodi.

Objicies tertio: si peccatum mortale quodcumque habeat novam specialem malitiam, ex eo quòd afferat mortem spiritualem ipsi peccatori, unde haurit malitiam homicidii spiritualis, ergo qui culpabiliter dat causam ruinæ spiritualis proximi peccando mortaliter, contrahet speciale peccatum scandali, quamvis ruinam illam non intendat. Respondetur ita esse; violat enim materiam misericordiæ spiritualis quæ in avocando proximum à peccatis sita est.

SECTIO TERTIA.

Aliud argumentum probans circumstantias hæc non refundere malitiam in actus.

OBICIENS quartò: peccata illa, quæ committuntur interius non contrahunt malitiam, nisi ferantur in objectum suum sub directâ intentione illius mali; sed peccata inobedienciæ & reliqua supra posita sunt hujusmodi; ergo non sufficit ad contrahendam malitiam specialem inobedienciæ, seu contra charitatem Dei &c. nisi quis expressè actus illos velit quia contra præceptum, quia Deo sunt ingrati, & sic de cæteris; ergo generales circumstantiæ præcisè non refundunt malitiam nec gravitatem in actus peccaminosos. Unde licet in actu facti exempli gratiâ &

II. Ostenditur ad peccatum inobedienciæ non requiri, ut quis rem aliquam faciat quia est prohibita.

Vna malitia in actu reprobata non impedit aliam.

III. Obj. sequitur eum qui plura accepit à Deo beneficia, debere hoc in confessione aperire.

Cur qui plura accepit beneficia, non tenetur hoc confiteri.

Sola dignitas personæ peccatis tantum auget aliquas ex circumstantiis.

IV. Qui est causa ruinae spiritualis proximi contrahit speciale peccatum scandali.

I. Obj. Peccata, quæ committuntur interius, non contrahunt malitiam, nisi specialem malitiam illud intendatur.

Differentiam
status hae
in ve non-
nullis inter
actus qui
consumman-
tur interius
& exterius.

aliis peccatis, quae consummantur exterius, sufficiat quod quis inferre exterius nocumentum illud velit, in iis tamen quae consummantur interius, cum non hauriant malitiam ab aliquo externo, defumere illam debent ab interno modo tendendi actus, ergo ex eo praecise quod quis furtum vel homicidium committat, non contrahitur specialis malitia inobedientiae, inimicitiae divinae &c.

II. Quod ulterius declaratur: tunc enim peccatum censetur consummari interius, quando opponitur virtuti, quae fertur in materiam externam (idem semper est de actu interno imperato, quae quoad praesens censetur materia externa) non secundum se sumptam, sed speciali modo volitam, at circumstantiae inobedientiae, ingratitude & aliae supra posita, sunt peccata opposita huiusmodi virtutibus, obedientia siquidem formalis exempli gratia, non est quomodocumque velle rem praecipiam, nec etiam eam velle in quantum bona & honesta est, unde qui die festo audiret Sacrum merè quia quid bonum & pium est, licet satisfaciat praecipio, actus tamen ille non est formalis obedientiae, sed religionis; actus quippe religionis consummatur exterius tendendo in actum illum, merè quia bonus est, at verò obedientia, ut formalis sit, tendere in actum illum debet, non praecise quia bonus est, sed ulterius quia praecipus, ergo & caetera.

III. Plurimis omissis, quae hic confusissime à multis congeruntur: Notandum, non obedientiam tantum, sed omnem omnino virtutem consummari aliquo modo interius; nulla enim virtus est, quae non secundum peculiarem aliquem tendendi modum feratur in obiectum externum: nec enim religio in actum audiendi Sacrum fertur merè ob honestatem in illo actu repertam, sed quatenus est cultus Dei, sicut obedientia in eundem fertur quia est praecipus, ergo par est quoad hoc ratio de omnibus virtutibus, sicque non circumstantia solum inobedientiae, ingratitude, & aliae supra posita, sed nulla omnino circumstantia secundum hanc sententiam refunderet malitiam in actum: quod tamen omnes negant, ut supra vidimus contra Cajetanum.

IV. Notandum secundò: consummari interius vel exterius, non competere uni alicui virtuti totali, aut etiam vitio illi opposito, sed quibusdam actibus competere unum, quibusdam aliud. In illis ergo actibus peccatorum, qui ex peculiari modo tendendi in obiectum, ut cum quis vult furari quia ingratum Deo, aut aliud huiusmodi, malitia consummatur interius: at verò hoc non est necessarium ad contrahendam malitiam, ut constat in homicidio perpetrato in personam sacram, in furto calicis sacri, & similibus: imò in actibus inobedientiae, & aliis supra positis non est necessaria talis intentio, ut actus peculiarem illam sortiatur malitiam.

V. Ad argumentum itaque respondetur, cum omnis virtus aliquo modo consummetur interius, in nullam enim materiam sufficit ad actum virtutis merè velle rem bonam, nisi ex aliquo honesto motivo id praestet, ut de actu audiendi Sacrum jam diximus, sequeretur juxta dicta in hac objectione, nullum omnino esse peccatum, nisi quando sub expressa intentione mala obiectum est volitum. Dico itaque plura requiri ad bonum quam ad malum: unde esto ad actus virtutum necessarius sit peculiaris aliquis modus tendendi in obiectum bonum, ut tamen actus contrahat malitiam, sufficit quod advertat operans esse in obiecto malum,

Differentia
inter modum
tendendi vir-
tutum ad
habendam
bonitatem,
& actuum
malorum ad
contrahen-
dam mali-
tiam.

& nihilominus vult in illud tendere, licet non tendat quia est malum. Quare cum virtutes hae generales, Charitas nimirum, Obedientia & reliquae, habeant etiam pro obiecto suo actiones externas, observationem scilicet omnium mandatorum, ipso facto quod quis unum ex his violet, advertens esse praecipium, & displicere Deo, seu esse contra illius amicitiam, item afferre mortem spiritualem animae, praeter specialem malitiam in materia propria in qua est, furti exempli gratia, vel homicidii, contrahit actus ille omnes has malitias, etsi circumstantiae illae non intenduntur; eo ipso enim quod advertat quis ibi malitiam vel nocumentum, tenetur ab actu illo abstinere, sicut emittens animi gratia fugitiam, si advertat ibi esse hominem, est reus homicidii, licet illius occisionem non intendat; voluntarium enim interpretativum sufficit ad peccatum, ut in materia de actibus humanis fuisse declaratum.

Hinc infero cum Suario d. 10. de charitate sect. 2. Coninck d. 32. de actibus, & aliis, eum qui sine justa causa dicto vel facto suo est alteri causa peccandi seu ruinae spiritualis, peccare ut diximus, speciali peccato scandali. Unde qui consultit homicidium gravius peccat quam ipse homicida, cum duo peccata committat, homicidii corporei respectu occisi, & spiritualis respectu occidentis. Imò ulterius admitti probabiliter potest, quod docent quidam ex recentioribus, gravius illum peccare qui mulierem ad fornicationem invitat, quam qui eandem occideret, hic enim corpus occideret, ille animam.

Ad hoc tamen postremum secundò dici potest, sicut non semper peccatum eò gravius est, quò contra digniorem virtutem, ut laborare in die festo, quam occidere parentem, ita posse peccatum quod secundum speciem, seu malitiam essentiali, ut aiunt, est majus, vinci ab alio in specie leviori; potest enim id quod secundum speciem est gravius minui ratione circumstantiarum, advertentiae exempli gratia, voluntarii, & similitum, & alterum crescere, ita ut simpliciter magis displiceat Deo, & mereatur majorem poenam. Quare S. Augustinus de Baptismo contra Donatistas lib. 4. cap. 5. avarum comparat cum idiota haeretico, licet haereticus ex natura sua, seu specie sit multò gravior. Sic ergo licet invitatio ad peccandum, cum sit occisio animae, sit secundum speciem majus peccatum, homicidium tamen pro ut communiter fit, potest ratione quarundam circumstantiarum esse gravius, homicidium quippe videtur magis voluntarium, & magis efficax causa damni, illiusque irreparabilis. Deinde res est summam in se atrocitatem continens, item ex natura sua tendens ad maximam turbationem boni communis, & alia huiusmodi. Plura hac de re infra, sect. sexta.

Dices: si ex actu odii Dei oriatur periculum blasphemiae, aut ex cogitatione turpi periculum morose delectationis, actus odii erit in specie blasphemiae, & cogitatio in specie morose delectationis, licet neutrum intendatur; ergo in peccatis consummatis ad intra sufficit voluntarium interpretativum. Negatur tamen consequentia, illa enim cogitatio aequivalet actui imperanti morosam delectationem, & odium actui imperanti blasphemiam, quod sufficit ut haec peccata censentur consummari exterius juxta dicta.

Charitas,
Obedientia,
& reliqua
virtutes ha-
bent etiam
pro obiecto
suo actiones
externas, &
servationes
scilicet om-
nium man-
datorum.

VI
Consultat
homicidium
gravius pec-
cat, quam
ipsum ho-
mocida.

VII
Peccatum
non semper
est eò gra-
vius, quò
contra dig-
niorum vir-
tutum.

Peccatum
levius quòd
speciem po-
test rariore
circumstan-
tiarum su-
perare pec-
catum in
specie supe-
riori.

VIII
Actus odii
Dei, ex quo
oriatur blas-
phemia, &
quivalet
actui impe-
ranti blas-
phemiam.

SECTIO QUARTA.

Quomodo peccata distinguantur specie ex præceptis.

I. Difficultas hac merè moralis est.

HÆC quaestio, ut alia multa ex sequentibus, merè moralis est; cum tamen ad completam peccati cognitionem non parum deferviat, non est hic omitenda: eam nihilominus eâ qua potero brevitate tractabo: qui plura cupit, Bonacinam, Laymannum, Sanchez & alios consulat, qui his de rebus fufissimè disputant.

II. Quo pacto diversitas materia interdum reddat peccata specie diversa.

Prima Conclusio: sola diversitas specifica materiae in præceptis Ecclesiae exempli gratiâ, sufficit ad reddendum peccata specie diversa, saltem ubi hoc aliquo modo refunditur in diversa objecta formalia: ita Suarez lib. 3. de legibus, cap. 2. Vasquez d. 98. cap. 2. & communis sententia. Unde secundum omnes, ubi quis comedit carnes in Quadragesimâ, laboravit in die festo, & Sacrum omisit, non sufficit in confessione dicere, ter violavi præcepta Ecclesiae.

III. Lex humana facit, ut alius spectet etiam ad particularem materiam quam præcipit.

Ratio est: quia lex humana facit ut actus, quem præcipit, non solum sit actus obedientiae, sed etiam ut spectet ad virtutem particularem pro diversitate materiae, & intentione saltem immediatâ præcipientis, præsertim quando est persona publica. Sic Religiosus violans præceptum sui Superioris, præter peccatum inobedientiæ, committit aliud peccatum contra illam materiam in qua versatur præceptum, ut contra virtutem orationis, si sit præceptum de oratione.

IV. Quomodo hic requiratur persona publica.

Dixi, præsertim ubi superior est persona publica, nam si quis vivisset obedientiam homini privato, dici communiter solet, non habere illum auctoritatem reponendi rem illam præceptam in materiam specialis virtutis.

V. Ad hoc tamen non sufficit quatenus remota, sed ad quam immediatè spectat illa materia.

Dixi etiam, non quaecumque intentionem remotam ad hanc diversitatem sufficere, sed bene declarat Sanchez lib. 1. in decalogum cap. 14. num. 4. Solum ergo constituit lex humana actum in materia illius virtutis, ad quam directè & immediatè spectat illa materia: quod si materia interdum directè spectet ad plures virtutes, ut e contra furtum rei sacræ est & contra justitiam & religionem, tunc est intentione legislatoris iudicandum, in quam virtutem reponatur. Finis tamen remotus & extrinsecus non facit materiam esse in illâ virtute, ad quam spectat finis, ut jam declarabitur.

VI. Offenditur quomodo non quivis suis remansus efficiat ut violans præceptum Superioris committat contra peccata.

Si ergo in religione aliquâ præciperetur ex motivo castitatis gestare semel in hebdomadâ cilicium, vel si Abbas prohiberet Monachis egressum ex Monasterio, & ad vitandum fornicationem & furtum, non sequitur illum qui omittit gestationem cilicii, vel Monachum qui egreditur ex Monasterio contra præceptum Abbatis, per hoc committere duo peccata specialia, nec tenetur in confessione dicere se egressum ex Monasterio contra præceptum extor motivis impositum, licet enim non nudè peccetur hic contra obedientiam, cum lex humana semper reponat actum quem præcipit in materia alicujus virtutis particularis ab obedientiâ distinctæ, non tamen haurit speciem à fine quocumque remoto, ut diximus.

VII. Virtus inclinat ad moderatam carnem castigationem.

Omissio ergo gestationis cilicii in dicto casu non est propriè & immediatè contra castitatem, sed contra aliam virtutem connexam cum castitate, quæ inclinat hominem ad moderatam carnis castigationem. Sic etiam egressus ille ex monasterio est con-

tra virtutem illam quæ ordinatur ad refecandum, vel moderandum evagationes Religiosorum, sicut & clausuræ Monialium, quam virtutem aliqui volunt esse modestiam, licet finis remotus illius prohibitionis possit esse conservatio castitatis, aut aliud simile. Secundò dicunt alii actus supradictos, esse peccata contra illas virtutes, majora tamen vel minorâ prout media hic & nunc erant magis vel minus rationabiliter præcepta, vel ad illos fines obtinendos accommodata.

Et ad moderatam evagationes Religiosorum.

Secunda Conclusio: idem probabiliter cum Scoto in 2. d. 37. q. 1. Gabriele & aliis dici potest quando eadem materia præcipitur vel prohibetur per præcepta specie, seu notabiliter diversa, furtum verbi gratiâ, prout prohibetur lege divinâ & humanâ, nempe actum illum contrahere duas malitias specie distinctas. Ratio est, quia lex seu potestas divina & humana maximè inter se differunt, ergo subjectio seu obedientia respectu illarum & consequenter inobedientia specie differt: sicut quia tanta est differentia inter excellentiam divinam & humanam, cultus Deo debitus, seu *Latria* specie distinguitur à *Dulia*, creaturæ rationali debita; idè enim bonum est obedire, quia bonum est submittere se potestati Superioris, imò pro eodem in Scripturâ sumuntur, ergo sicut submittere se excellentiæ divinæ distinguitur à submissione respectu excellentiæ humanæ, ut jam ostensum est, ita & submittere se divinæ potestati. Hoc autem intelligendum est de actu obedientiæ formali, seu subjectione personæ & legi expressè factæ, non de merè materiali, seu quando quis solum facit rem præceptam.

VIII. Quando materia aliqua per præcepta specie diversa præcipitur vel prohibetur, actus contrahit malitias specie distinctas.

Maximè differt submitto erga excellentiam divinam à submissione erga humanam.

Idem dicunt hi auctores de actu contra legem naturalem & divinam, furto exempli gratiâ; duplici enim titulo offenditur Deus, tum quia fitaliquid quod graviter ei displicet independentè à præcepto positivo, tum quia violatur eius præceptum: sicut contingeret si filius alicujus legislatoris rem aliquam faceret à patre severe legibus prohibitam, quam ante legem latam scit graviter patri displicuisse.

IX. Affirmant etiam nonnulli actum contra Legem divinam & naturalem contrahere diversas malitias.

Non tamen caret probabilitate quod affirmat Lessius lib. 2. de Justitiâ & jure cap. 46. Azor lib. 4. cap. 2. q. 5. Tannerus hic d. 4. q. 2. dub. 3. & non pauci ex recentioribus, has malitias non distingui specie morali, seu in ordine ad confessionem, sed solum specie Physicâ, sicut justitiæ ex titulis, vel temperantiæ ex cibis specie distinctis. Ideo ergo dicunt hi auctores *Latriam* & *Duliam* esse specie diversas, quia sunt signa subjectionis, obedientia verò non est signum. Contraria tamen sententia negat vel illas, vel hanc esse signa, si sermo sit de internis, quæ tamen sunt alterius loci.

X. Alii dicunt has malitias physicè tantum, non moraliter, & in ordine ad confessionem distingui.

Circa actum contra duo præcepta numero distincta, ut si quis Sacrum omittat in die festo incidente in Dominicam, vel carnes comedat in vigiliâ aliquâ incidente in Quadragesimam, in quo actu Coninck disp. 7. de penitentiâ dub. 6. Navarrus & alii nonnulli affirmant esse duo peccata numero distincta: circa hunc inquam actum dicendum est Vasquez hic, d. 98. Suario de penitentiâ dub. 22. sect. 4. Sanchez lib. primo in decal. cap. 14. & communi sententiâ, quidquid sit de distinctione Physicâ vel Metaphysicâ, non reperiri in eo duas malitias moraliter distinctas, nec esse circumstantiam necessariam in confessione aperiendam, cum hæc præcepta sint planè ejusdem rationis, & in ordine ad eundem finem imposita, sicque parum mutant morale judicium, ac proinde moraliter coalescunt in idem peccatum.

XI. Abus contra duo præcepta numero tantum distincta, quicquid sit de distinctione physicâ, moraliter est unum tantummodo peccatum.

XII.
Siquis duos
homines eo-
dem iñ in-
terficiat,
sunt duo pec-
cata mora-
liter & in
ordine ad
Cõfessionem
distineta.

XIII.
Quod de
duobus pra-
ceptis dixi,
dicendum
est de votis.

XIV.
Num Sacer-
dos sacra-
mentum Eu-
charistie in
mortali ad-
ministrans
tot peccata
committat,
quos fuerint
diversi com-
municantes.

XV.
Quid dicen-
dum si talis
Sacerdos
plures poen-
itentes simul,
aut successi-
vè absolvat.

Aliter se res habet in materia iustitiæ, in qua præcipue spectatur jus alterius; unde si eodem actu violetur jus duorum, ut si eodem iñ occidatur duo homines, aliud longe formatur iudicium, suntque duo peccata, moraliter quoad numerum distincta. In dictis verò præceptis quod præcipue spectatur est directio subditi in talem finem per talem actionem: cum ergo finis sit idem, licet per plura præcepta intimitur, illius violatio erit unum tantum moraliter peccatum, licet Metaphysicè sint duo. Et per hæc factisfactum esse spero Reverendissimo & acutissimo Domino Caramueli, qui ante annos aliquot inter alias hanc de Physicâ & Morali peccatorum distinctione questionem proposuit.

Quod de duobus præceptis dixi, communis etiam sententia affirmat de votis circa eandem materiam factis: ita Sanchez lib. 7. de matrimonio d. 27. lib. 1. in decal. cap. 14. num. 10. Suarez lib. 5. de voto cap. 6. num. 11. & alii communiter.

Quæres circa numerum peccatorum, utrum Sacerdos in peccato mortali eodem loco & tempore centum diversis communicantibus Eucharistiæ Sacramentum administrans, tot numero peccata committat, quot fuerint communicantes. Hac in re videri non immeritò alicui posset, tot esse diversa peccata quot communicantes, cum respectu singulorum Sacramenti administratio sit perfecta & integra, & ab aliis administrationibus distincta. Sustineri nihilominus mihi posse videtur, unum tantum in hoc casu Sacerdotem illum committere peccatum, totus namque ille actus communicandi est instar unius convivi spiritualis ex omnibus illis actibus partialibus compositi, sicque et si Metaphysicè loquendo plures sint administrationes peccaminosæ, moraliter tamen censerè possunt una: sicut illi contingeret, qui die veneris in prandio vel cenâ plura carnis fercula comederet.

Aliter tamen iudicandum censo, si Sacerdos in mortali pluribus sine interruptione poenitentia aut Baptismi Sacramentum administraret. Sitamen plures simul, seu eodem numero actus absolveret, unum tantum committeret peccatum; sicut nullus dicit similem Sacerdotem qui plures hostias eadem verborum prolatione consecraret, plura numero peccata commissurum.

SECTIO QUINTA.

Quædam circa inæqualitatem peccatorum annotantur.

I.
Octo secun-
dum S. Tho-
mam sunt
inæqualita-
tis peccato-
rum capita.

II.
Quod nocu-
mentum, &
quomodo
peccatum
aggravat.

SANCTVS Thomas hic, q. 73. octo articulis quæ tamen omnia, vel ad naturam actuum, diversumque in iis tendendi modum, & rationem voluntarii, vel ad objectum, finem ac circumstantias reducantur. De his ergo nonnulla ad iungemus, præcipue sectione sequente.

Præmittendum autem primò, non solum nullum nocumentum nisi prævisum, vel quod ex mera negligentia non prævidetur, aggravare peccatum, cum non sit voluntarium, sed nec omne nocumentum prævisum, nisi intendatur, vel sit obligatio illud impediendi. Ratio est, quia si non teneamur illud impedire, licetè ponimus actionem, ad quam sequitur, ut late ostensum est supra, in materiâ de actibus humanis. Unde Deus multa mala prævidet ex huius mundi, seu talis vel talis rerum ferici constitutione secutura, quæ tamen ipsi non imputantur.

Præmittendum secundo: quando quis jus habet ad actionem, nec eam sine incommodo potest omittere, universum non teneri cum actionem illam ob prævisum secutorum inde nocumentum omittere: gravior tamen causa exigitur ad dandam causam majori nocumento, quam minori: ita Sanchez lib. 1. in decalogum cap. 6. & 7. Suarez d. 10. de charitate sect. 3. & 4. Coninck d. 32. dub. 6. & alii: & ex hoc principio secundum morale iudicium prudentis viri circumstantias & nocumenta secutura considerantis, varii particulares casus resolvi poterunt, qui à rerum moralium scriptoribus atextuntur: hæc nostro instituto sufficiunt.

Circa æqualitatem itaque vel inæqualitatem peccatorum, Jovinianus & Stoici (quos hac in parte sequi videntur nostri temporis novatores nonnulli) peccata omnia volebant esse paria. Contrarium tamen est certissimum, sic enim Joannis 19. vers. 11. dicit Christus, *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.* Et sanè cum tanta sit differentia in objectis & nocumentis per diversa peccata illatis, impossibile est ut non refundant, vel arguant proportionaliter majorem vel minorem gravitatem in peccatis, per quæ inferuntur. Plura hæc de re Disputatione sequente, sect. primâ.

Hinc infero primò cum Sancto Thoma hic, q. 72. art. 7. peccata cordis, oris, & operis, si non sint subordinata inter se, sed completa distingui specie, qualia sunt invidia, detractio, & homicidium. Dixi si non sint inter se subordinata; si enim sint, ut velle fornicari, invitare mulierem, & flagitium illud perpetrare, licet sint plures specie malitiæ incomplete, integrant tamen unum peccatum completum, & consummatum.

Infero secundo cum eodem Sancto Thoma citato art. 2. peccata carnalia, per quæ hic intelligimus illa quæ consummantur in delectatione corporis, qualia sunt gula, luxuria, & id genus alia distingui specie à spiritualibus, quæ scilicet magis abstrahunt à sensu, ut sunt vana gloria, invidia, &c.

Tertiò tandem infero, specie distingui peccata contra Deum, seipsum & proximum, de quibus etiam aliquid dictum est supra. Per peccata verò contra Deum & seipsum, non illa tantum intelligimus, quæ Deum offendunt, & lædunt operantem, cum hoc omnibus peccatis competat, sed illa quæ peculiari modo versantur circa materiam Deo injuriosam, vel propriæ personæ nocivam: prioris generis sunt hæresis, blasphemia &c. Posterioris luxuria, gula & similia.

SECTIO SEXTA.

Utrum peccatum secundum speciem, seu malitiam essentialem levius possit ex circumstantiis superare peccatum quod quoad speciem est gravius.

QUOMODUM inter virtutes, ut supra Disp. 97. ostendi, alia alias in perfectione superant, ita inter peccata suos etiam in gravitate & malitiâ est excessus; hic verò vel ex objecto, in quæ feruntur, diversitate iis provenit, vel virtutum quibus opponuntur varietate, vel ex dignitate personæ offensæ, ut si sit parens, si bene de te meritis, si persona sacra &c. omnium verò maxime

III.
Non tenetur
quis ob præ-
visum dam-
num inde se-
cuturum,
actionem
omittere, ad
quod habeat
jus, & sine
incommodo
omittere non
potest.

IV.
Peccata om-
nia non esse
inter se æqua-
lia certissi-
mum est.

Hoc ostendit
objectorum
concomitan-
torum di-
versitas.

V.
Peccata cor-
dis, oris, &
operis quæ
modo distin-
guantur spe-
cie.

VI.
Peccata car-
nalia specie
distinguan-
tur à spiri-
tualibus.

VII.
Distinguan-
tur specie
peccata con-
tra Deum,
seipsum, &
proximum.

Peccatorum
inaequalitas
unde desumatur.

maximè peccato gravitas accrescit ex offensione Dei, unde in peccata omnia mortalia malitia refunditur propemodum infinita. Hic etiam excessus ex aliis capitibus provenire potest, ut ostensum est sectione præcedente. Querimus itaque an peccatum quoad naturam in inferiori specie possit ex circumstantiis excedere interdum peccatum in specie superiore. De hoc aliquid dictum est supra, Sectione 3. num. septimo.

II.
Negant aliqui posse unquam peccatum in specie levius, superare peccatum gravius.

Prima sententia negat posse peccatum secundum speciem levius, eoque unquam crescere ex circumstantiis, ut vel excedat in gravitate & malitia, vel etiam exæquet peccatum in specie superioris: ita Durandus in 4. Dist. 22. q. 1. num. 8. quam etiam sententiam amplectitur P. Vasquez hic, q. 73. art. 3. num. 20. & alii.

III.
Alii affirmant posse peccatum in specie inferiori superare interdum gravius secundum speciem.

Secunda tamen sententia affirmat, posse peccatum in specie inferiore exæquare interdum, imò & excedere peccatum speciei superioris ita S. Thomas hic q. 73. art. 5. & 2. 2. q. 10. art. 3. Sotus lib. 4. de iustitia q. 6. art. 3. & lib. 5. q. 10. art. 3. Medina hic q. 73. art. 3. Zumel verò ita hanc sententiam mordicus defendit, ut contrariam, quamvis malè, appellet plus quam temerariam. Eandem sententiam tenet Suarez tomo 3. in 3. partem, Disp. 66. sect. 2. Valentia hic q. 2. punct. 2. Salas 1. 2. q. 72. Disp. 5. sect. 2. Azor tomo 1. lib. 4. cap. 19. q. 4. Tannerus tomo 2. Disp. 4. q. 3. dub. 2. num. 28. Arriaga hic, Disp. 42. sect. 4. num. 25. estque communis Theologorum opinio.

IV.
Id peccatum gravius, & majus malè dicitur, quod est magis fugiendum.

Ad questionis resolutionem notandum, quod cum recentioribus quibusdam observat P. Arriaga citatus, id censerè gravius peccatum, quod homini prudenti magis est vitandum & fugiendum; id enim jure existimatur majus malum; minus verò malum id quod omnes judicant minus esse fugiendum. Secundò, illud etiam peccatum ab omnibus habetur gravius, ob quod Deus majorem pœnam infligit; signum enim est id magis ei displicere. Hæc itaque est præiens questio, utrum scilicet ratione quarundam circumstantiarum possit peccatum in specie inferiori magis displicere Deo, & ab eo jure gravius puniri, quam peccatum ali- quod in specie superiore.

V.
Peccatum Superioris ordinis sæpe est veniale, peccatum inferioris ordinis mortale.

Prima Conclusio: si univèrsim loquamur, indubitatum videtur, posse inferioris speciei peccatum superare peccatum speciei superioris, cum hoc sæpè veniale sit tantum, illud mortale; peccata enim superioris ordinis ut infidelitas & alia contra Deum, possunt per surreptionem & indeliberationem esse venialia, inferiora tamen sunt sæpè mortalia: sic detractio levis in gravitate non accedit ad magnum furtum: sic unum Ave Maria in rosario, ad quod ex voto vel religione tenèris, omittit, minus Deum offendit, quam ebrietas, & alia inferioris quoad naturam ordinis peccata, cum ebrietas sit mortale peccatum, omisso verò illa salutationis Angelicæ tantummodò veniale. Nec ut existimo id negabunt adversarii: imò Vasquez hoc videtur supponere. Solum ergo illud fieri non posse, affirmant quando peccata, inter quæ sit comparatio, sunt mortalia. Sit ergo

VI.
Etiam in peccatis mortalibus illud quod est in specie inferiori est gravius peccatum aliquo speciei superioris.

Secunda Conclusio: etiam in peccatis mortalibus contingere potest, ut peccata in specie seu ordine inferiore superent in gravitate peccatum aliquod ordinis superioris. Probat: quis enim dicit non gravius in inferno puniri, & consequenter plus Deo displicere centum aut mille furta mortalia, aut ebrietates sæpius repetitas, quam semel Sacrum in die Dominico aut festo omisisse, & tamen hoc peccatum est contra virtutem religionis, &

consequenter in ordine superiore ad illa. Sic in rebus naturalibus seu Physicis non rarò videmus res naturà suà seu in genere entis inferioris ordinis factà multiplicatione, novaque accessione auctas, non exæquare tantum, sed etiam excedere res quæ in genere entis & perfectione essentiali sunt præstantiores: quamvis namque aurum sit argento perfectius, passim tamen videmus homines magnam vim argenti, seu nummos argenteos sæpius multiplicatos pauxillo auri antepone, quamvis aurum in genere entis sit in ordine superiore. Idem ergo contingere potest in rebus moralibus; seu peccatis.

VI in rebus
physicis, ut à
S. in mora-
libus res in-
ferioris ordi-
nis sæpè supe-
rant res su-
periores.

VII.

Mille furta
gravia sunt
major Dei
offensa, non
extensivè
tantum sed
intensivè.

Dices plura illa furta mortalia, solum constituunt majorem Dei offensam extensivè, non intensivè, ergo non excedunt simpliciter omissionem Sacri in die festo, quod est in superiore specie. Distinguo antecedens: solum constituunt majorem Dei offensam extensivè, si loquamur Physicè, & utrumque peccatum consideremus merè in genere entis, concedo antecedens; sub hac namque consideratione omisso Sacri intensivè superat mille, imò centies mille furta, sicut aurum, quantumvis exiguum, millies mille nummos argenteos in perfectione excedit.

VIII.
Gravitas in-
ter se peccati consi-
derari potest
physicè &
moraliter.

Si verò furta illa gravia considerentur moraliter, dici possunt, etiam intensivè superare peccatum omissionis Sacri, & Deus hoc sensu magis illa averfari intensivè, cum gravius ea puniat. Quòd autem gravius illa puniat sic ostendo; ponamus enim omissionem Sacri mereri pœnam ut decem, furtum verò viginti aureorum pœnam ut unum, ita multiplicari possunt hæc furta, ut pœnam omissioni Sacri debitam tandem excedant, ergo Deus gravius hæc punit, & consequenter magis odit & averfatur, & absolutè mallet illa non esse quam hanc, ergo hæc illam moraliter superant intensivè; sicut enim intensiorem Physicam, ita & intensiorem moralem causæ metimur ex effectibus, hic autem effectus sunt intentiores, major scilicet Dei averfatio, & intensior pœna inde secuta, ergo causa est moraliter intensivè gravior.

Plura furta
sunt moraliter
intensivè
graviora
omissione
unà Sacri
in die festo.

IX.

Interdum
unum pec-
catum in-
ferioris or-
dinis potest
superare pec-
catum gra-
ve ordinis
superioris.

Tertia Conclusio: non solum peccata mortalia inferioris ordinis sæpius multiplicata excedere possunt grave peccatum ordinis superioris, ut jam ostensum est, sed unicus etiam interdum actus graviter peccaminosus in ordine inferiore superare potest actum aliquem mortaliter malum in ordine superiore. Probat: quis enim negabit, cum qui unico actu voluntatis statueret sex aut decem homines interficere, & à fortiori si eodem actu vellet varia furta, adulteria & homicidia committere, quis inquam negabit hunc majore multò pœnà in inferno puniendum, & longè magis Deo displicere, quam si vellet Sacrum semel in die Dominico omittit, cum tamen, ut dixi hoc secundum peccatum sit superioris ordinis, nempe contra virtutem religionis. Confirmatur: nam ut rectè Arriaga hic, si ad alterum ex his actibus esset quis necessitatus, deberet potius actum omittendi Sacrum eligere, quam illum quo tot furta, adulteria & homicidia vellet committere, quod indicio est actum illum, quamvis in specie levioris, esse tamen moraliter graviorem, & magis vitandum.

Actus ordi-
nis inferioris
sæpè magis
vitandus est,
quam actus
superioris.

SECTIO SEPTIMA.

Argumenta contententia non posse peccatum quoad speciem levius superare peccatum in specie superiore.

I. Obj. Ex majori merito aut demerito nullum desumi argumentum ad maiorem perfectionem vel malitiam actus.

OBIECTES primò contra conclusionem secundam, sectione præcedente, num. 6. positam: multi actus boni, quamvis in specie inferiori, si tamen sæpius repetantur, majus præmium merebuntur, quam actus aliquis perfectissimus charitatis, ut factâ calculatione, cuius facile constabit, hi nihilominus actus non solum non excedunt in perfectione, sed nec adæquant actum charitatis, neque etiam tantum Deo placent quantum hujuscemodi actus. Confirmatur: peccata enim venialia ita multiplicari possunt, ut plus pœnæ mereantur, quam aliquod peccatum mortale, ut si peccatum illud mortale mereatur pœnam ut centum, peccatum autem veniale pœnam solum ut unum, in hoc casu centum peccata venialia æqualem illi pœnam merebuntur, ducenta aut mille multò majorem, cum tamen peccatum quodvis mortale sit omnibus hisce venialibus longè gravius, ergo ex merito vel demerito nullum desumitur argumentum ad maiorem vel minorem perfectionem aut malitiam actus probandam.

Peccatum unum mortale gravius est omnibus venialibus.

II. Magis Deo placet multum in specie inferiore, quam unum aliquis in superiore.

Ad argumentum dico cum P. Arriagâ citato concedendam esse consequentiam. Unde existimo multos actus virtutis inferioris posse esse majoris meriti etiam intensivè moraliter, juxta dicta de peccatis sectione præcedente, num. octavo, magisque Deo placere, quam aliquem actum in ordine superiore, & consequenter actus illos, quamvis quoad speciem leviores, posse ita multiplicari, ut præ hoc virtutis perfectioris actu sint viro prudenti eligendi.

III. Quantumcumque multiplicentur peccata venialia non accedunt ad gravitatem unius mortalis.

Ad Confirmationem nego antecedens; peccata enim venialia, quantumcumque multiplicentur, etiam, si velis, in infinitum, nunquam perveniunt ad gravitatem unius peccati mortalis, nec mereantur pœnam pœnæ peccati mortalis simpliciter æqualem. Ratio est: quamvis namque peccata venialia sæpius multiplicata mereri possint pœnam æquè intensam, imò intensiorem quam peccatum aliquod mortale, hanc tamen ad tempus tantum finitum merentur, ad paucos scilicet dies; omne autem peccatum mortale meretur pœnam intensivè gravem, eamque æternam duraturam; multo verò gravius est omnium judicio pœnam intensissimam per totam æternitatem perpeti, quam notabiliter intensiorem ad breve tempus perferre. Idem est si quis cum uno mortali compararet infinita venialia, puniri enim hæc merentur pœnâ infinite intensâ, sed exiguo tantum tempore duraturâ, cum quodvis mortale mereatur pœnam æternam.

Infinita venialia non merentur pœnâ æqualem uni mortali.

IV. Quod peccatum veniale

Dices: peccatum veniale in inferno punitur pœnâ æternâ, ergo centum peccata venialia plus

puniuntur simpliciter, quam unum aliquod mortale. Multi negant antecedens; dicunt namque, postquam tanto tempore pœnam quis peccato veniali debitam sustinuerit, ac meretur, non amplius eum illius intuitu puniri; quamvis enim, inquit, non possit quisquam in inferno pro peccato veniali satisfacere, potest tamen pro eo satis pati. Quod si de facto homines ob peccata venialia æternum in inferno puniantur, est, inquit S. Thomas, quia conjunguntur cum mortali, ac proinde pœnâ illius continuatio in mortale peccatum refundenda potius est, quam in veniale.

in inferno pœnâ æternâ puniuntur, id pœnâ potius peccati mortalis.

Obiectes secundò: in Republicâ quacunquæ, etiam optime instituta, passim videmus leviora quædam peccata gravius puniri quam alia majora, frustra ergo ex majore vel minore pœnâ ob peccata inflictâ contendimus metiendam esse illorum gravitatem. Respondetur negando consequentiam: homines siquidem non tam gravitatem peccatorum in se, & prout sunt contra Deum considerant, quam prout nocumentum asserunt Reipublicæ. Accedit, quibusdam locis homines alicui vitio esse maxime deditos, qua de causâ, ut huic malo occurrant ii quibus Reipublicæ aut civitatis moderatio incumbit, strictiores severioresque contra illud vitium leges faciunt, multoque acerbiores illi pœnas statuunt, quam aliis, quamvis re ipsa gravioribus, ut nimirum ab eo homines ad quod maxime proclives sunt, deterreant. Deus verò peccatorum tantum gravitatem secundum se spectat, sicque quod re ipsa atrociora sunt, eò graviolem pro iis pœnam infligit. Unde ex punitionis à Deo provenientis diversitate optime colligitur major vel minor gravitas peccati.

V. Cur in Republicâ à leviora interduo peccata gravius puniuntur, quam peccata majora.

Ex diversitate pœnâ à Deo inflictâ ratio colligitur major vel minor gravitas peccati.

Id verò hic notandum: quamvis in quibusdam rebus fieri possit compensatio, ita ut plurimè inferioris ordinis judicio prudentis viri æquivalent, imò excedant rem aliquam in ordine superiore, ut supra diximus peccata mortalia ita multiplicari posse, ut adæquent, & etiam superent peccatum aliquod mortale ordinis superioris, & in rebus Physicis magna vis argenti unam particulam auri: in omnibus tamen rebus hoc non tenet; in nonnullis etenim tanta est in morali æstimatione distantia, ut nunquam censeri possint rem ordinis alicujus superioris exæquare: sic raræ aut multæ quantumcumque multiplicentur, nunquam censeri possunt in prudenti judicio æquales uni homini, vel Angelo, ita tamen multiplicari possunt homines, ut prudenter judicari possint uni Angelo superiores, sicque Deus absque dubio raris omnibus carere mallet, quam uno homine, non tamen omnibus potius hominibus carere, quam uno aliquo Angelo. Unde dici potest Deum magis appreciativè in omnibus hominibus complacere, quam in uno Angelo. Quando autem fieri possit hæc compensatio, quando non, relinquatur judicio prudentis viri. Ex his ergo tandem infero, peccata venialia, quantumcumque multiplicentur, nunquam in gravitate & malitiâ exæquare, nedum superare posse unicum peccatum mortale, ut etiam supra, num. 3. & 4. ostensum est.

VI. In quibusdam rebus ordinis inferioris, res fieri potest compensatio, in aliis non potest.

ubi fieri potest compensatio relinquatur iudicio prudentis viri.

Peccata venialia non possunt æquare unum mortale.